

САВРЕМЕНА ПРОУЧАВАЊА ЈЕЗИКА И КЊИЖЕВНОСТИ

Филолошко-уметнички факултет у Крагујевцу
САВРЕМЕНА ПРОУЧАВАЊА ЈЕЗИКА И КЊИЖЕВНОСТИ
Зборник радова са IV научног скупа младих филолога Србије одржаног
12. марта 2012. године на Филолошко-уметничком факултету у Крагујевцу
Година IV / Књ. 1

Издавач

Филолошко-уметнички факултет у Крагујевцу

Уређивачки одбор

проф. др Милош Ковачевић
проф. др Радивоје Младеновић
проф. др Никола Рамић
проф. др Драган Бошковић
доц. др Маја Анђелковић
доц. др Часлав Николић
Јелена Петковић

Одговорни уредник

доц. др Маја Анђелковић

Рецензенти

проф. др Милош Ковачевић
проф. др Божинка Петронијевић
др Стана Ристић, научни саветник
проф. др Радивоје Младеновић
проф. др Никола Рамић
проф. др Тијана Ашић
проф. др Мирјана Мишковић Луковић
проф. др Јована Димитријевић Савић
проф. др Анђелка Пејовић
доц. др Владимир Поломац
доц. др Сања Ђуровић
доц. др Ана Јовановић

Лектура и коректура

Бојана Вељовић
Тања Танасковић

За издавача

проф. др Иван Коларић
декан ФИЛУМ-а

Технички уредници

Срђан Стевановић
Стефан Секулић

Штампа

Интерагент, Крагујевац

Тираж

150 примерака

Зборник радова са IV научног скупа младих филолога Србије,
одржаног 12. марта 2012. године
на Филолошко-уметничком факултету у Крагујевцу

**САВРЕМЕНА ПРОУЧАВАЊА
ЈЕЗИКА И КЊИЖЕВНОСТИ**
Година IV / књ. 1

Крагујевац, 2013.

**ОБРАЋАЊЕ ПРОДЕКАНА ЗА НАУКУ
ФИЛОЛОШКО-УМЕТНИЧКОГ ФАКУЛТЕТА У КРАГУЈЕВЦУ
ПРОФ. ДР ДРАГАНА БОШКОВИЋА УЧЕСНИЦИМА
IV НАУЧНОГ СКУПА МЛАДИХ ФИЛОЛОГА СРБИЈЕ**

Поштовани председавајући научног скупа,
поштоване колегинице и колеге,
драги докторанти!

Најискреније дирнут овако великим бројем младих научника филологије, успехом овога нашег окупљања и свечаним духом овога дана, не преостаје ми у овоме моменту ништа друго него да вам усмерим пажњу на онај официјелни, али и на онај мање официјелни аспект нашег сусрета.

Официјелно или формално-академски посматрано, овај четврти по реду *НАУЧНИ СКУП МЛАДИХ ФИЛОЛОГА СРБИЈЕ (постдипломаца и доктораната)*, изникао је из Докторских студија из филологије (језик и књижевност), које је 2008. године Филолошко-уметнички факултет Универзитета у Крагујевцу као прве оваквог типа покренуо у Републици Србији. Као један од облика научноистраживачких активности доктораната претпостављено је и учествовање на домаћим и иностраним научним скуповима. Осмишљен, дакле, као део програма Докторских студија из језика и књижевности, а на иницијативу асистената Катедре за српски језик и Колегијума за докторске студије, *ПРВИ НАУЧНИ СКУП МЛАДИХ ФИЛОЛОГА СРБИЈЕ (доктораната и постдипломаца)*, одржан пре две године, био је и први научни скуп оваквог карактера у Републици Србији. Настављајући ову, у научном смислу вредну традицију, могу да констатујем да је и следећи, други по реду, и овај трећи скуп увелико надмашио оквири програма докторских студија и наставио да живи не само као национални него и као међународни научни скуп младих филолога. Док смо га стварали, морам вам признати да смо овај скуп замишљали у много скромнијем обиму и да можда нико од нас није имао смелости да помисли да је нешто у овако великом вашем одзиву могуће. Хвала вам, поштоване колегинице и колеге, што сте нас подсетили да заправо једино на овом свету има смисла желети, стварати и живети немогуће.

А говорити о немогућем значи прећи са официјелног на неофицијелни дискурс, са протоколарне на непосреднију страну нашег окупљања. У том, мање формалном духу посматрано, поштоване колегинице и колеге, желео бих са вама да поделим само једну мисао. Желим заправо да вам само кажем: *под академским и научноистраживачким сунцем увек шражише местио за сумњу, игру и животи*. Парафразирајући наслов интервјуа једног познатог српског писца, покушавам да укажем на карактер ваше научне мисије: ако ви не удахнете живот пољу науке у којем се налазите, академском знању и образовању, они ће остати мртва слова, архивски подаци лишени смисла, извори стереотипа и заблуда, клице дискриминаторне свести. Да бисте укинули такав трагични сценарио, наука мора живи, а она то може само ако се претвори у игру, најозбиљнију и најкреативнију, онакву каква краси сваку уметност. Уметност научног мишљења и истраживачка игра састоји се од перманентне скепсе, превођења рација у живот, у схватању објективности не као једнозначног феномена него као фигуре, а да би-

сте је разиграли и да бисте дозвали до сада негледани смисао, сумњајте у ауторитете и текстове. Сумњајте, посебно, у идеологије, и не заборавите оно што нас је Михаил Бахтин научио, да је свака реч, па и она најмања, обојена идејом, дакле, идеологијом. Не делећи науку од уметности, осетићете интегралност живота и спознајте; не бежећи од сентименталности и патетике, избећићете их; не бежећи од грандилоквијенције, ћутаћете; бивајући дисциплиновани и педантни, остаћете опијени оним најсочнијим смислом који вам ваш рад може донети. Клони-те се лажних дилема као домаће-страно, локално-глобално, ми-они, старо-ново српско-европско – јер оне су срж идеолошког редукционизма и искључивости ио јер баш негде између вештачки произведних полова лежи залог нашег научног живота, књижевнотеоријских и лингвистичких авантура. Окрећите се највишим вредностима, најбољем што су српски језик, књижевност и култура дали, и нама и свету, и будите део нових читања велике историје светске књижевности и културе која је створила и обележила историју овога света и свакога од нас. Не бојте се, јер нема погрешних читања - додају вам из недавне прошлости Харолд Блум, Џефри Хартман и Жак Дерида - али се прибојавајте јефтиних трикова, дневних вредности, константних манипулација знаковима, ситних идеолошких и научноистраживачких смицалица које, нажалост, често красе и наше друштво и нашу академску средину и нас саме, и тешите се - рекох да сте нас ви на то подсетили - искуством немогућег, симболичким и научним смислом који превазилази људску ускогрудост.

Слободно тврдећи да је ФИЛУМ-ов НАУЧНИ СКУП МЛАДИХ ФИЛОЛОГА СРБИЈЕ већ постао део најквалитетније научноистраживачке традиције Универзитета у Крагујевцу и академских територија наше земље, преостаје ми да захвалим нашем Универзитету који нам је и овом приликом изашао у сусрет, Организационом одбору скупа, али и свима онима који су се ангажовали око организовања овог скупа. Преостаје ми и да верујем да су у свим учесницима скупа похрањени они дубоки плодови који припадају и нашим данима и данима који долазе, а који ће допринети да књижевнотеоријска и лингвистичка, дакле, хуманистичка херменеутика настави да живи. Желим да се никада не покајете, да вас и идуће године сусретнемо на овом месту и да наставимо да стварамо оно најбоље у нашем академском врту. Па ипак, изнад свега желим да посумњате у моје речи и овај поздравни говор. Желим вам, заправо, само један, пријатним тренуцима испуњен дан! А мени нећете замерити ако вам, као стари и убоги професор, најискреније признам да сам данас овде искључиво да бих уживао у вама, вашем знању, лепоти, истраживачком ентузијазму, научној вреви.

Срећно и хвала вам!

Проф. др Драган Бошковић

О ПРВОЈ КЊИЗИ ЗБОРНИКА

Ево и четврти пут зборника *Савремена проучавања језика и књижевности*, који чине радови саопштени на Четвртом скупу младих филолога, који је у организацији Филолошко-уметничког факултета одржан 12. марта 2012. год. у Крагујевцу. Како и сам наслов зборника сугерише, а што потврђују и зборници са претходних трију скупова, скуп младих филолога тематски се, условно, дели на лингвистички и књижевни део. Кажемо условно, јер у великом броју радова, посебно оних стилистичких, а неретко и оних књижевнотеоријски јаче усмерених – превладава интегрални језичко-књижевни приступ, не само тематски него и методолошки.

Уже тематски гледано, лингвистички део скупа чинило је 87 реферата и саопштења, од којих је, наконведеног рецензентског поступка, њих 65 завредило да се нађе у зборнику, као вредни лингвистички приноси. Мало је скупова на којима се и поднесе, а камоли, након рецензирања, за штампу одобри чак 65 радова. Та чињеница не може а да не изазове најмање троструко задовољство. Најпре задовољство организатора што су успели окупити толико младих лингвиста, потом задовољство што су реферати окупљених млади лингвисти таквога квалитета да би највећи број могао без икакве прераде бити штампан у најпознатијим општелингвистичким и србистичким лингвистичким часописима, и треће – без сумње највеће задовољство – што филологија у Србији, из које је и било највише учесника скупа, има тако добар научни подмладак, који је далеко од „почетништва“ ако на то значење неке реч подмладак асоцира.

Врло је значајно истаћи да су лингвистички прилози дисциплинарно врло разноврсни, што ће свако ко се са зборником и само површно упозна приметити, и што је, без сумње, још једна неспорна вредност и скупа и зборника. Уопштено говорећи, јер је строгу и прецизни систематизацију тешко извести, сви за штампу одобрени радови дисциплинарно би се могли поделити у неколико категорија. Према редоследу у зборнику, прву групу чине радови који припадају области *историјско-језичких и дијалектолошких истраживања*, а њих је у овоме зборнику укупно осам; другу групу чини пет радова који се баве морфолошким и/или творбеном проблематиком; трећу групу чини чак 13 радова који осветљавају различите лексиколошке проблеме; у четврту групу сврстано је деветнаест синтаксичких и стилистичких радова, прве свега зато што највећи број оних стилистичких потпада под синтаксостилистику; пету групу чине радови који дисциплинарно репрезентују примењену лингвистику, у њеним различитим поддисциплинама, а таквих је радова у овоме зборнику шеснаест.

Много би простора заузело чак и поддисциплинарно експанаторно класификовање ових радова, а камоли осврт на различите примењене методолошке поступке у њиховој изради. Уопштено говорећи, може се рећи да овај збор-

ник одражава готово све релевантне системсколингвистичке и интердисциплинарне лингвистичке области, али и готово све модерне методолошке лингвистичке приступе најпримереније изабраним предметима истраживања. Посматрајући само из тог угла, ови радови заиста представљају врло вредне лингвистичке прилоге, за које би се, у великом броју случајева, пре могло помислити да су их писали искусни лингвисти, а не лингвисти који тек закорачују у науку, или су у науци тек одавно направили прве кораке. Зато ће овај зборник бити од користи свим филолозима, јер његови радови представљају значајан помак у разрешењу или тек постављених или често постављаних језичких питања. Из тих разлога, са подједнаким како задовољством тако и поносом и учесника и организатора, предајемо га јавности.

Крагујевац, 12. 3. 2013.

Проф. др Милош Ковачевић

САДРЖАЈ

ОБРАЂАЊЕ ПРОДЕКАНА ЗА НАУКУ
ФИЛОЛОШКО-УМЕТНИЧКОГ ФАКУЛТЕТА У КРАГУЈЕВЦУ
ПРОФ. ДР ДРАГАНА БОШКОВИЋА УЧЕСНИЦИМА
IV НАУЧНОГ СКУПА МЛАДИХ ФИЛОЛОГА СРБИЈЕ / 5

О ПРВОЈ КЊИЗИ ЗБОРНИКА / 7

Данка Урошевић и Ивана Чанчар

О ГЛАГОЛИМА *вѣзѣрѣти* И *оуѣзѣрѣти* У СТАРОСЛОВЕНСКОМ
ЈЕЗИКУ (С ОСВРТОМ НА СТАЊЕ У ГРЧКОМ ЈЕЗИКУ) / 19

Светлана Слијепчевић, Ана Сивачки

О РАЗВОЈУ ТЕРМИНА МАЈКА, ОТАЦ, СИН И КЋИ У ИНДОЕВРОПСКИМ
ЈЕЗИЦИМА
(С ПОСЕБНИМ ОСВРТОМ НА СРПСКИ И АЛБАНСКИ) / 33

Драгана Радовановић

ЈЕТРВА, СВЕКРВА У СРПСКИМ ДИЈАЛЕКТИМА / 43

Ана Савић Грујић

ОПШТИ ПАДЕЖ У ГОВОРИМА
ПРИЗРЕНСКО-ТИМОЧКЕ ДИЈАЛЕКАТСКЕ ОБЛАСТИ / 55

Тања Милосављевић

НАЗИВИ ЗА СВИРАЛУ У СВЕТЛУ ЈЕЗИЧКЕ ИНТЕРФЕРЕНЦИЈЕ / 65

Жељко Сипејановић

НАЗИВИ ОБЈЕКАТА ЗА СМЕШТАЈ ЖИВОТИЊА У
РЕЧНИКУ СРПСКИХ ГОВОРА ВОЈВОДИНЕ / 77

Ана Тешић

АНАЛИЗА НАЗИВА МИТОЛОШКИХ БИЋА РОМАНСКОГ
ПОРЕКЛА У ГОВОРИМА ЈАДРАНСКОГ ПРИМОРЈА / 91

Владимир Вукомановић

ИНДОЕВРОПСКА ФИЛОЛОГИЈА И ЕСТЕТСКА ФОРМА ИГРЕ / 103

Данило Алексић

ПРОБЛЕМ ДИСТИНКЦИЈЕ АПСТРАКТНО-КОНКРЕТНО
И КЛАСИФИКАЦИЈА ИМЕНИЦА / 115

Даница Јерошијевић

НОВИЈЕ ТЕНДЕНЦИЈЕ ТВОРБЕ РЕЧИ У
САВРЕМЕНОМ ЕНГЛЕСКОМ ЈЕЗИКУ / 127

Сања Рагић

СТРАНА ПРЕПОЗИТИВНА КОМПОНЕНТА Е- У
САВРЕМЕНОМ СРПСКОМ ЈЕЗИКУ / 139

Тијана Биберцић

ТРЕНУТНИ ГЛАГОЛИ У ЕНГЛЕСКОМ И СРПСКОМ ЈЕЗИКУ / 147

Киметиа Хрњак Хамидовић

ИМПЕРФЕКТИЗАЦИЈА ГЛАГОЛА У СРПСКОМ ЈЕЗИКУ И ЊИХОВИ
ПРЕВОДНИ ЕКВИВАЛЕНТИ У ЕНГЛЕСКОМ ЈЕЗИКУ / 159

Ана Ранђеловић

АРХАИЗМИ И ИСТОРИЗМИ У РЕЧНИКУ СРПСКОГ ЈЕЗИКА / 171

Ивана Смаилагић

СЕМАНТИЧКА АНАЛИЗА ОСНОВНИХ НАЗИВА ЗА
БОЈЕ У ШВЕДСКОМ И СРПСКОМ ЈЕЗИКУ / 181

Јелена Јанковић

ЛЕКСИКОГРАФСКА ОБРАДА ФРАЗЕОЛОШКИХ ЈЕДИНИЦА СА
ЛЕКСЕМОМ ЈЕЗИК / ЈЕЗУК У ДЕСКРИПТИВНИМ И ФРАЗЕОЛОШКИМ
РЕЧНИЦИМА СРПСКОГ И ПОЉСКОГ ЈЕЗИКА / 195

Светла Рускова Ђермановић

ОСВРТ НА УПОТРЕБУ ГЛАГОЛА РАЗУМЕТИ У СРПСКОМ
И ГЛАГОЛА РАЗБИРАМ У БУГАРСКОМ ЈЕЗИКУ / 215

Јелена Чанчар

ИНТЕРНАЦИОНАЛИЗМИ У ПУБЛИЦИСТИЧКОМ СТИЛУ / 221

Валентијина Будинчић

О НОВИЈИМ АНГЛИЦИЗМИМА У СПОРТСКОМ ТЕРМИНОСИСТЕМУ / 229

Јованка Милошевић

ЈОШ О ГЛАГОЛИМА СА ЗНАЧЕЊЕМ УДАРАЊА У САВРЕМЕНОМ
СРПСКОМ ЈЕЗИКУ (ЛЕКСИЧКО-СЕМАНТИЧКА АНАЛИЗА) / 241

Катарина Крстић, Соња Хорњак

ФРАЗЕОЛОГИЈА У НАСТАВИ ШПАНСКОГ ЈЕЗИКА / 249

Катарина Аксић Најшалија Живковић

ОДНОС ЛЕКСЕМА И МЕНТАЛНИХ КОНЦЕПАТА ИЗ
ПЕРСПЕКТИВЕ ТЕОРИЈЕ РЕЛЕВАНЦИЈЕ / 261

Јасмина Бучевац Нерић

ФРАЗЕОЛОШКЕ ЈЕДИНИЦЕ У КОМУНИКАТИВНОЈ
НАСТАВИ ШПАНСКОГ КАО СТРАНОГ ЈЕЗИКА / 267

Оља Блажевић

ЛАЖ У ЈЕЗИЧКОЈ СВЕСТИ ГОВОРНИКА РУСКОГ И СРПСКОГ ЈЕЗИКА / 277

Аница Радосављевић, Тамара Јеврић

ПРИКАЗ КОЛОКАЦИЈСКЕ МЕТОДЕ ИЛУСТРОВАН
ПРИДЕВОМ EVIDENT / 285

Драгана Вељковић

СВРШЕНИ ГЛАГОЛСКИ ВИД И РЕФЕРЕНЦИЈАЛНО
ВРЕМЕ У СРПСКОМ ЈЕЗИКУ / 295

Тијана Божовић

ИМПЕРСОНАЛНОСТ И ПЕРСОНАЛНОСТ У РОМАНУ КАД СУ
ЦВЕТАЛЕ ТИКВЕ ДРАГОСЛАВА МИХАИЛОВИЋА / 309

- Јелена Љ. Сјасић*
ФИГУРЕ ПОНАВЉАЊА У ПЕСМИ СА СВЕТЛИМ
ПОЉУПЦЕМ НА УСНАМА / 317
- Вера Бевриз Нишић*
КУМУЛАЦИЈА СИНТАКСИЧКИХ ЈЕДИНИЦА СА
АНАФОРСКОМ КОМПОНЕНТОМ / 331
- Саша М. Ђукић*
СИНТАКСИЧКИ ОБЛИЦИ ЛИДА (УВОДНЕ
РЕЧЕНИЦЕ) У АГЕНЦИЈСКОЈ ВИЈЕСТИ / 335
- Стефан Тодоровић*
МЕЂУОДНОС ПЕРИФРАЗЕ И АНТОНОМАЗИЈЕ У
СПОРТСКИМ РУБРИКАМА ДНЕВНЕ ШТАМПЕ (НА ПРИМЕРУ
ИМЕНОВАЊА ПОЈЕДИНАЦА СПОРТИСТА) / 347
- Томислав Мајић*
ПРИМЕР ПРАГМАТСКЕ АНАЛИЗЕ ПОЛИТИЧКИХ СЛОГАНА / 361
- Тајјана Ловре*
НАЗИВИ ГЕОГРАФСКИХ ПОЈМОВА У МЕТОНИМИЈСКОМ
АГЕНСУ У МЕДИЈСКОМ ДИСКУРСУ / 369
- Барбара Јовановић,*
ЈЕЗИК РЕКЛАМА – КАРАКТЕРИСТИЧНЕ СТРАТЕГИЈЕ И
ТЕХНИКЕ УПОТРЕБЕ ЈЕЗИКА У РЕКЛАМАМА / 381
- Соња Миловановић*
СТРУКТУРНЕ И СЕМАНТИЧКЕ ОДЛИКЕ И ОСОБЕНОСТИ ПЕСМЕ
ОКЦЕ, ОКЦЕ ЗЛО НОВИЦЕ ТАДИЋА (Лингвостилистичка анализа) / 389
- Тина Пошпић, Слађана Павловић*
ИНТЕРАКЦИЈА ЈЕЗИКА И ДРУШТВА У ЈЕЗИКУ РЕКЛАМА / 401
- Милана Додић*
СИСТЕМИ ПРОШЛИХ ГЛАГОЛСКИХ ВРЕМЕНА У
СРПСКОМ И ФРАНЦУСКОМ ЈЕЗИКУ / 415
- Марија Глишић, Милица Милашиновић*
СИСТЕМ ПРОШЛИХ ВРЕМЕНА У СРПСКОМ И ФРАНЦУСКОМ ЈЕЗИКУ / 429
- Јована Томић*
ПОРЕЂЕЊЕ ПРОШЛИХ ВРЕМЕНА У МОРИЈАКОВОМ
РОМАНУ ТЕРЕЗА ДЕСКЕЈРУ / 443
- Ања Шарић*
FLOATING QUANTIFIERS IN CONTROL CLAUSES / 451
- Нађалија Сивојковић*
УПОТРЕБА МЕТАФОРА У КОНЦЕПТУАЛИЗАЦИЈИ
СМРТИ У СРПСКОМ И ЕНГЛЕСКОМ ЈЕЗИКУ / 465
- Željka Janković*
LE RÔLE SÉMANTICO-STYLISTIQUE DE L'INFINITIF
DANS LES FABLES DE LA FONTAINE / 477

Кристина Драговић

КОНТРАСТИВНА АНАЛИЗА ПСЕУДОРЕЦИПРОЦИТЕТА
У СРПСКОМ И У НЕМАЧКОМ ЈЕЗИКУ / 485

Liljana Ivanova Tomova

ABOUT THE SYSTEM RELATIONS BETWEEN NOUNS IN ENGLISH
SUBSTANTIVE SYNTAGMA IN ATTRIBUTIVE FUNCTION / 497

Данијел Живковић

АНАЛИЗА ЈЕЗИЧКИХ ПОТРЕБА СТУДЕНАТА И
ЊИХОВА ПРИМЕНА У ДИДАКТИЦИ СТРАНИХ
ЈЕЗИКА ЗА ПОСЕБНЕ НАМЕНЕ / 509

Данка Синадиновић

МЕЂУЈЕЗИК – ОД ТЕОРИЈЕ ДО ЈЕЗИЧКЕ УЧИОНИЦЕ / 519

Јелена Јосијевић, Неда Видановић

ЗАНЕМАРИВАЊЕ КОНТЕКСТУАЛНИХ ВАРИЈАБЛИ У
СОЦИОЛИНГВИСТИЧКИМ ИСТРАЖИВАЊИМА О ПРЕКИДАЊУ
САГОВОРНИКА И РОДНОЈ ДОМИНАЦИЈИ / 531

Каталин Озер

ФУНКЦИЈЕ ЈЕЗИКА И ОСЛОВЉАВАЊЕ: ЕМОТИВНА
ФУНКЦИЈА ПРОМЕНЕ МОДУСА / 539

Ана Пејровић

КИНЕСКО-ЕНГЛЕСКИ КОНТАКТИ: КИНЕСКИ ПИЦИН И
СОЦИОЛИНГВИСТИЧКА СИТУАЦИЈА У ХОНГКОНГУ / 547

Маја Ситанојевић Гоцић

О ПРЕВОЂЕЊУ ПРАВНЕ ТЕРМИНОЛОГИЈЕ / 555

Mirjana Matović

ЈЕЗИЧКА IDEOLOGIЈА I ПОРОУЛАРНИ NARODNI ZVUK
-SLUČAJ SRBIЈE DEVEDESETIH GODINA XX VEKA- / 569

Александра Б. Шуваковић

ШКОЛСКЕ ГРАМАТИКЕ ИТАЛИЈАНСКОГ ЈЕЗИКА / 579

Снежана Зечевић

КРЕАТИВНО ПИСАЊЕ ЗА ПОЧЕТНИКЕ ЕНГЛЕСКОГ
ЈЕЗИКА (УЗРАСТ 9-10 ГОДИНА) / 591

Миљана К. Стојковић

ЗНАЧАЈ И МОГУЋНОСТ УВОЂЕЊА ДРУШТВЕНИХ
МРЕЖА У УЧЕЊУ СТРАНОГ ЈЕЗИКА / 603

Тина Пошић¹

СТАВОВИ И ПРЕФЕРЕНЦИЈЕ УЧЕНИКА И УЧЕНИЦА СРЕДЊЕ ШКОЛЕ
ПРЕМА ГРАМАТИЧКОМ РОДУ И РОДНОЈ НЕЈЕДНАКОСТИ / 611

Марија Копривица Лелићанин

ПРОБЛЕМ РАСЛОЈАВАЊА ИТАЛИЈАНСКОГ ЈЕЗИКА
У ГРАМАТИЦИ ЛУКЕ СЕРИЈАНИЈА / 621

Слађана Луковић

СТАВОВИ СТУДЕНТКИЊА И СТУДЕНАТА ПРЕМА
ПРИМЕНИ РОДНО ОСЕТЉИВОГ ЈЕЗИКА / 631

Миле Сајчић

СТРАТЕГИЈЕ УЧЕЊА СТРАНОГ ЈЕЗИКА / 641

Маиа Петровић

УПОТРЕБА РОДНО СЕНЗИТИВНОГ ЈЕЗИКА У МЕДИЈИМА / 651

Тјана Дабич, Радомила Сузић, Ивана Ћирковић Миладиновић

АКУЛТУРАЦИЈА И INTEGRISANI RAD SA ODREĐENOM DISCIPLINOM
U ENGLJESKOM JEZIKU ZA POSEBNE NAMENE / 661

Маршин Хенцелман

РАЗВОЈ РУСИНСКОГ ЈЕЗИКА ОД 1945. ГОДИНЕ ДО ДАНАС / 669

Катјарина Радојковић Илић

АУТЕНТИЧНИ ДИДАКТИЧКИ МАТЕРИЈАЛ У НАСТАВИ
СТРАНОГ ЈЕЗИКА: ЗАДОВОЉСТВО ИЛИ ПОТРЕБА? / 677

Јулијана Вулеић

ФЕНОМЕНИ ЈЕЗИЧКОГ КОНТАКТА У СРПСКОМ ЈЕЗИКУ
БИЛИНГВАЛНИХ СТУДЕНАТА ГЕРМАНИСТИКЕ / 685

АУТОРИ / 699

Јованка Милошевић¹
Институт за српски језик САНУ Београд

ЈОШ О ГЛАГОЛИМА СА ЗНАЧЕЊЕМ УДАРАЊА У САВРЕМЕНОМ СРПСКОМ ЈЕЗИКУ (ЛЕКСИЧКО- СЕМАНТИЧКА АНАЛИЗА)²

У раду се, ослањајући се на резултате претходне анализе полисемичних глагола са примарним значењем 'ударати уопште', разматрају начини извођења њихових секундарних значења 'кретати се', 'производити, одавати звук', 'говорити' и 'уносити храну или пиће у организам'.

Кључне речи: глаголи ударања, полисемија, семе, примарно и секундарно значење, српски језик

1. У овом раду, надовезујући се на наше претходно разматрање полисемије³ глагола са примарним значењем ударања које се може одредити као 'ударати уопште' (исп. Милошевић 2012: 153–164), разматраће се семантичка деривација у развијању њихове полисемне структуре на основу диференцијалних сема продуктивних у реализацији одређених секундарних значења, и покушаће се одговорити на питање може ли се говорити о системности у њиховој семантичкој деривацији.⁴

1.1. Наше претходно, опште разматрање глагола са примарним значењем 'ударати уопште', засновано на компоненцијалној анализи и теорији семантичких улога, доноси неколико закључака: 1) из семантичке структуре типичног глагола *ударити*⁵, *издвајају се архисема 'додирнути'*⁶, *диференцијалне семе које се изводе на основу семантичких улога – агенса (обично биће⁷), објекта (обично предмет или биће), средства (компактни предмет или део тела) и модификације, као и диференцијалне семе 'покрети', 'сила' (одређена, јака или слаба) и 'звук'; 2) агенс, објекат и средство обавезни су учесници ситуације означене глаголом *ударити*, која се може одредити као 'А удара В Х-ом'; 3) архисема 'додирнути' заједничка је свим глаголима ове семантике, а разлике у њиховом значењу заснивају се на неједнаком хијерархијском статусу диференцијалних сема; 4) разма-*

1 Jovanka.Milosevic@isj.sanu.ac.rs

2 Рад је урађен у оквиру пројекта 178009 Лингвистичка истраживања савременог српског књижевног језика и израда Речника српскохрватског књижевног и народног језика САНУ, који финансира Министарство просвете и науке Републике Србије.

3 Полисемија (вишезначности) се у литератури углавном одређује као својство лексеме да има више значења, која се налазе у одређеном односу (исп. Герартс 2010: 8; Горган Премк 1997: 38; Драгићевић 2007: 129; Згуста 1991: 63; Круз 2000: 114; Прћић 1997: 25; Рајмер 2010: 161; Тејлор 1995: 99–100, 430; Шипка 2006: 40).

4 У претходном раду разматрана је само реализација секундарног значења 'деформисати, модификовати објекат ударањем'.

5 Мисли се на његово примарно значење.

6 'Додирнути' представља и један од семантичких примитива (в. Герартс 2010: 128).

7 Када је присутна сема 'биће', може се говорити и о семама 'људско' или 'животињско'.

тране глаголе могуће је на основу хијерархијског статуса диференцијалних сема 'сила', 'звук' и 'средство' класификовати у три групе (Милошевић 2012: 153–164).

Такође, показано је да је у реализацији секундарног значења 'деформисати, модификовати објекат ударањем', којим ови глаголи остају у лексичко-семантичкој групи (ЛСГ) глагола ударања, продуктивна сема 'сила', која је доминантна у примарној семантичкој реализацији већине разматраних глагола. Наведено значење изводи се по моделу заснованом на метонимији 'деловати на неки објекат силом – деформисати, модификовати објекат тим деловањем', а на основу уједначености његовог извођења закључено је да та деривација припада типу регуларне полисемије (Милошевић 2012: 157–160).

1.2. Циљ истраживања у овом раду је да се утврди које су диференцијалне семе продуктивне у реализацији још неких секундарних значења разматраних глагола на основу којих се они сврставају у друге ЛСГ.

2. Неки глаголи из грађе као секундарно реализују и значење 'кретати се', на основу којег се сврставају у ЛСГ глагола кретања.

Реч је о глаголима: *бити¹*, *шејсти*, *ударити*; *џрунути*, *млаштити*; *луштити¹*; *башинаити*, *копштити*, *ногаштити* и др.

2.1. Реализацију овог, неутралног или маркираног⁸, секундарног значења потврђују речничке дефиниције и примери њихове употребе преузети из РСАНУ и РМС,⁹ од којих се овде наводе само неке:

багинати несвр. **І. 3.** *ићи насумце и с великим најором, замарати се, ломити се.* – Ми ти сишли с правога пута, те цијелу ноћ *башинај* преко некаквије' урвина и провалија (Банија, Ворк.).

бити¹ несвр. **ІІ. ~ се 3.** *поштити се, луштити.* – Да се *бијем* и пребијам | Од немла до недрага, | Као вода о брегове (НП Вук 1, 139). И он, онако благ, онако добар, – он сад лута шумом ... *бије се* од грма до грма (Весел. 6, 106).

лупати несвр. **І. 7.** *нераспр. ићи ударајући се о нешто, ломити се.* – Немој ми ти бега погубити, већ држ му ти ископај очи, отправи га у гору зелену, нека *луа* од јеле до јеле (НП Марј. Л. 1, 126).

ІІ. ~ се 3. *поштити се, луштити, скиштити, ломити се.* – Толико је познато, да ... није хтео учити, да се *луша* овамо и онамо, док није оматорио (Игњ. Ј. 9, 271).

млатити несвр. **І. 9.** (морем, необ. море, по кршу и сл.) *поштити се, ломити се по нечем.* – Служи се св. миса ... за ... сина, или супруга, који Бог зна гдје морем *млаше* (Кум. 7, 4). Је, брате, трудно и тежаку *млаштити* по овом кршу и путнику дерати ове кланце, ако није ... чврсти ногу (Пољица, Иван. Ф., ЗНЖ 8, 190).

ІІ. ~ се 2. *разг. а. моштити се, врзмаити се, вући се, скиштити се, шумарити.* – *Млашио се* негде по свету, па дошао натраг и започео да ми прича (Доман. 6, 206).

тепсти¹⁰ несвр. **ІІ. ~ се 1.** *скиштити, луштити, поштити се.* – Час се *шеша* по великим градовима, час се враћао (Ковачић, РМС).

8 Исп. Ристић 2004: 121–132.

9 Значења су у раду наведена онако како су забележена у речницима – под одређеном тачком, и са неким од тамо наведених примера, с тим да у оквиру дефиниције није навођено одређивање оног значења које је семантички блиско наведеном, а које не улази у наше разматрање, нити су у обзир узимани примери који потврђују такво значење. Такође, уз глаголе су наведени и квалификатори употребљени у речницима.

10 Примарно значење глагола *шејсти* у РМС одређене је као 'бити, тући, ударати', и није квалификовано као маркирано.

ударити свр. **І. 9. а.** *кренутии, поћи, управиити ход у неком правцу.* – Оставише се пута, па *ударитише* преко њива и ливада (Весел., РМС). *Удари* напријед журним кораком (Мул., РМС).

2.2. Анализа показује да је у реализацији наведених значења, уз сему 'покрет', продуктивна сема 'сила'. Она је доминантна у примарном значењу већине разматраних глагола – они припадају првој групи, изведеној на основу семе 'сила' (средња, прототипична или изражена) (*биити; ударити, млатити*), затим следе глаголи из треће групе, изведене на основу семе 'средство' (*баитинаити*), а забележени су чак и они из друге групе, формиране према семи 'звук' (*луцаити*) (исп. Милошевић 2012: 154–156).

Компоненцијалном анализом из семантичке структуре наведених глагола, поред архисеме 'кретање'¹¹, могу се издвојити диференцијална сема 'сила', сема настале на основу семантичке валентности глагола – 'агенс' (биће¹²) и 'средство'¹³, сема 'простор'¹⁴ и потенцијалне семе 'напор' и 'трајање'.

2.3. Ситуација означена овим глаголима може се одредити као – 'А се креће по Х-у (из Y-а у Z)', где је обавезан учесник агенс, који је увек биће, углавном човек.¹⁵

3. Једно од секундарних значења које реализују разматрани глаголи јесте и значење 'производити, одавати звук', на основу којег се они сврставају у ЛСГ глагола са општим значењем звучања.¹⁶

Реч је о глаголима: *биити*¹, *зврати, шући, ударити; зрунути, дернути; бубнути, бубњати, забубњати, добоваити, залуцаити, зашући, звоцаити, звоцнути, куцаити, куцнути, лупаити, лупкаити, лупкаити, шреснути* и др.

3.1. Продуктивност оваквог типа извођења наведеног секундарног, неутралног или маркираног, значења показују речничке дефиниције и примери њихове употребе преузети из РСАНУ и РМС:

бити¹ несвр. **І. 4. а.** *производити звук на неком инструменти, свирати (у неки инструменти).* – Херцеговац *бије* у тамбуру, и пева (Мил. М. Ђ. 33, 17).

б. *производити звук неким ваљеним оружјем, пуцаити.* – Док је то трајало, појало се у певницама, и војници *бише* из пушака (Бршљан 1885, 59).

в. *одавати из себе звук, пуцаити, шресити, откуцавати, звонити и сл.* – Топи *бију* за неђељу дана, | Ђе се цару родила ђевојка (НП Вук 1, 470). Бубњи *бију*, а свирале свире (НП Вук 4, 169).

8. а. *куцаити (о срцу, жилама и сл.).* – Срце *бије*, суза трепти | Испод дугих трепавица (Јакш. Ђ. 2, 117).

¹¹ 'Кретање', тј. 'кретати се' представља један од семантичких примитива (исп. Герартс 2010: 128).

¹² В. фусногу бр. 5.

¹³ У неким глаголима лексикализовано је средство (*ногати, копити* и др.).

¹⁴ Код неких глагола присутна је и сема 'директивност'.

¹⁵ За разматране глаголе могло би се рећи да у лексичкој бази FrameNet-а (пројекат чији је задатак израда лексичке базе енглеског језика, који је заснован на теорији семантике фрејмова Ч. Филмора) припадају фрејму (оквиру) **self motion** (самокретање) (The **Self mover**, a living being, moves under its own direction along a **Path**) (https://framenet2.icsi.berkeley.edu/fnReports/data/frame/Self_motion.xml?banner= (15.8.2012)). Исп. и Левин 1993: 263–267.

¹⁶ Е. Падучева, бавећи се глаголима звучања, уочава групу глагола који у примарном значењу имају хијерархијски истакнуту сему 'деструкција' (какви су и глаголи ударања), коју у извођењу секундарног значења потискује сема 'звук', чиме се они сврставају у групу глагола са значењем звучања (исп. Падучева 1998: 235).

грунути свр. трен. **І. 2.** *произвесџи снажан глас, звук а. громко пући (о ваишеном оружју, експлозивима и сл.).* – Кад сам улазио у двориште ... груну од Зворника топ (Чол. 3, 28).

в. *снажно зазвонити, забрујати.* – Грунуше звона и сви становници даваше снажно знаке опште радости (Поп. Ђ. 8, 85). На цркви грунуше звона на јутрење (Лаз. Л. 1, 89).

куцати несвр. **І. 2. б.** *ударајући о жице или дирке изводити мелодију на каквом инструментиу, свирајући; звучати (о музичком инструментиу).* – Пошто му је шаргија давније у руци – куцао је на њој боље од Салиха (Косор 3, 93). Пуцају прангије с брегова, циличу и куцају сазови и тамбуре (Симић Н. 2, 29).

3. а. *сиварати, производити лују, клейети, лупајати, клейати.* – Доброш куца до бијела дана (НП, РЈА).

б. *одавати јасне, продорне звуке, звонити (о звону и сл. направи).* – Звоно куца: ко за чим, ко за чим! (НПосл Вук). Каукцић је цитатима из неке огромне књижурине доказивао да ... муслиман не смије живјети у вароши у којој звоно куца (Андрић 10, 419).

в. *оглашавајући се звуком изазваним ударањем клајна или сл. механизма (о саиу).* – Будилникъ куца, клепало око цркве лупа (Груј. Н. 3, 141). Нек саг куца, тебе срце пуца! (НП Вук 6, 74).

4. а. *бијати, пулсирати; при узбуђењу јаче преиерити, пући (о срцу, о билу).* – Мени је испод јоргана куцало срце, као да неко бије чекићем у грудима (Лаз. Л. 1, 86).

лупати¹ несвр. **І. 1. в.** *ударањем (у бубањ, шаламбас и сл.) производити звуке.* – Заповедићу Танасију Милошевићу да лупа у добош (Мил. М. Ђ. 29, 29).

2. *производити, одавати јаке звуке.* – Он узме бубњеви и таламбасе и остале којекаке справе што лупају (НП Вук 2, 106). Лупала [су] звона и пуцале прангије (Лаз. Л. 1, 109).

8. *снажно и убрзано куцајући, бијати (о срцу).* – Срце јој лупаше као у преплашене кошуте (Весел. 5, 18).

тући несвр. **І. 8. а.** *производити звукове, тонове ударајући у какав музички инструменти.* — Цигани туку у цимбале (Каш. 2, РМС).

б. *производити равномерне шумове, ударити (о машини у раду).* – Чуло се само велико срце брода како туче у морској дубини (Дуч. Ј., РМС).

г. *испуштајући звукове у равномерним, ритмичким размацама, избијајући ударце (о часовнику).* – Само је однекле ... тукао часовник ... так-тики-тики-так (Марк. М. 2, РМС).

9. *ударити, куцајући у кратким и ритмичким куцајима, пулсирати (о срцу, крвошоку).* – Гласно му тукло срце у полутами (Горан, РМС).

ударити свр. **І. 14. а.** *доциром, прилиском или ударом произвесџи звук на каквом инструментиу, на каквој направи.* – Запевала [је] баш ону песму коју је Шаца малочас ударио у тамбуру (Срем., РМС).

3.2. У реализацији наведених значења продуктивна је сема 'звук'. Она је, као што је и очекивано, доминантна у примарном значењу већине наведених глагола – они углавном припадају другој групи, изведеној на основу семе 'звук' (*куцајући, лупајући, иреснујући*), а није незнатан ни број глагола из прве групе, са доминантном семом 'сила' (средња, прототипична или изражена) (*бијати, ударити; грунути*).

Анализом значења ових глагола утврђено је да они поред архисеме 'производити звук' (са смислом узроковања), и диференцијалних сема које настају на

основу њихове семантичке валентности – 'агенса' (биће или предмет)¹⁷, 'објекта' (предмет или биће) и 'средства' (компактни предмет или део тела), деле и диференцијалне семе 'покрет', 'додирнути' и 'сила'.

3.3. Разматраним глаголима означава се ситуација 1) 'А (ударањем и сл. X-ом по В) изазива да В произведе, емитује (одаје) С', односно ситуација 2) 'А производи, емитује (одаје) С'¹⁸, у којима су обавезни учесници агенс и објекат.

4. Затим, глаголи са примарним значењем 'ударати уопште' као секундарно реализују и значење говорења, којим се укључују у ЛСГ глагола са општим значењем комуникације.

То су: *шејсти*; *грунути*, *дернути*, *млавити*, *млайти*, *млаитнути*, *одаламити*, *одрайти*; *бубати*¹, *бубнути*, *зайући*, *звоцати*, *звоцнути*, *клоцати*, *лупати*, *лупаити*¹, *лупејати*, *лупити*, *шреснути*; *кроснати* и др.

4.1. Овде се наводе само неке дефиниције значења и примери употребе преузети из поменутих речника који потврђују реализацију овог секундарног значења, које може бити неутрално или маркирано¹⁹:

бубати несвр. **І. 6.** **фиг. а.** *говорићи глупо, бесмислено, лупејати, шрабуњаати, шрујаати*. – Ако имаш и колико стида и поштења, не можеш свашта бубаити и клопотати (Дом 1900, 161). *Не бубај* којешта! (Макс. Ј. 1).

б. говорићи гласно и набусити. – „Нисмо, не, луде гљиве јели”, бубаше крамар даље (Шен. А. 12, 102).

бубнути свр. **І. 6. а.** *рећи шито глупо, бесмислено, неумесно, насумце*. – Тако и сада може нешто бубнути, а неће приметити да је то неразмишљено и глупо (Кост. Т., БК 1911, 521).

б. рећи шито изненада, неочекивано. – А ми смо час прије попили ... – Оку ракије препеченице! – бубне Гаврило (Шим. 7, 77).

грунути свр. трен. **І. 2. б.** *јак* *узвикнути, гмнути*. – Лажеш ... *груну* Трипко, а на скупу настаде алак и смијех (Пав. 4, 9).

лупати несвр. **І. 9.** *говорићи (глупости, бесмислице), лупејати, шрабуњаати*. – Шта ти је те *лупаш* којешта?! (Глиш. 2, 33). Он је осећао како *лупа* којешта, кад год с њом почне разговарати (Весел. 16, 75).

лупетати несвр. **2.** *говорићи бесмислице, којештарије, лупаати, блебетиати*. – Надмећу се у којекаквим сировим бесмислицама, *лупејају* којешта (Шуб. 2, 26). Уживам ... кад људи тако *лупејају* на квадрат (Вин. 2, 9).

лупити свр. **І. 5.** *рећи нешто непромишљено, неумесно, глупо, бубнути, извалиши*. – Увек би по нешто *лупила*, и ако је нико питао није (Срем. 8, 27).

кроснати несвр. **2.** **фиг. брбљати, наклајати** (Павлин., РЈА).

17 Термин агенс овде се користи и када није реч о живом бићу (исп. Милошевић 2012: 157, напомена 27).

18 Разматрани глаголи могли би се прецизније одредити као глаголи изазивања произвођења звука и глаголи произвођења звука, што за наше истраживање није било релевантно. Тако би у FrameNet-у они припадали фрејмовима (оквирима) – 1) **cause to make noise** (изазвати произвођење звука) (An Agent manipulates a **Sound maker** or a **Cause** causes the **Sound maker** to emit a sound) and 2) **make noise** (производити звук) (A physical entity, construed as a point-**Sound source**, emits a **Sound**) (https://framenet2.icsi.berkeley.edu/fnReports/data/frame/Cause_to_make_noise.xml?banner=; https://framenet2.icsi.berkeley.edu/fnReports/data/frame/Make_noise.xml?banner= (15.8.2012)). Исп. и Левин 1993: 234–236.

19 Наведени глаголи углавном су маркирани, мада то није увек означено у речницима. Конотативним семама износи се негативан став говорника према ономе што говори, прича и сл. саговорник, јер га оцењује као бесмислено, бесадржајно, безвредно и сл. (што се види по дефиницијама у којима се наводи 'говорити бесмислице'). Исп. и Ристић 2004: 125.

млатити несвр. **I. 8.** (језиком или без допуне) разг. *зговориши мно̀го и ко̀жешта, бр̀љаши, блебешаши, луйешаши.* – И што је било радова, то су више или мање празне „студије” ... у којима се *млашило* свачега доста (С. Зан. 1889, 32). Ти би цијели дан *млашио* језиком као и твој дјед (Павич. 2, 35).

одаламити свр. **2.** фиг. *оширо, зрубо реаговаши, одговориши, одвратиши, одбрусити.* – „Не би’ се ја удала за никог ко није чиновник, па макар до гроба остала удовица!” – *одалами* ти она мени (Ђос. Д. 1, 469).

треснути свр. **5.** фиг. *изговориши, рећи, обично у једном даху, све што се зна, што се има на уму (обично нешто непријатно), истресити, скресати.* – Петро-није [је] *шреснуо* Васи да је муфљуз и билмез (Срем., РМС).

4.2. Реализација овог значења могућа је захваљујући семи ’звук’, која је код већине наведених глагола доминантна диференцијална сема у њиховом примарном значењу. Наиме, као што је и очекивано, највећи број глагола који реализују ово секундарно значење припада другој групи, изведеној на основу семе ’звук’ (*бубаши, луйаши, шреснути*), следе они из прве групе, изведене према семи ’сила’, и то најчешће израженији степен силе (*зрунути, млашиши*), а незнатан је број глагола из треће групе – изведене на основу семе ’средство’ (*кроснаши*).

Анализом се из семантичке стуктуре ових глагола издваја архисема ’производити гласовну поруку’, и диференцијалне семе ’агенс’ (биће, увек људско), ’објекат’ и ’средство’; као и ’покрет’, ’интензитет’ и ’начин’, односно ’садржај’.

4.3. Наведеним глаголима означава се ситуација ’А производи поруку С коју упућује В’²⁰, где су обавезни агенс и објекат.

5. И за крај као секундарно значење које реализују разматрани глаголи издваја се значење ’уносити храну или пиће у организам’, на основу којег се они сврставају у ЛСГ глагола са значењем ингестије.

То су: *нашрескати, наударити, ударити; ждрокати, лемати, млавити, намакљати, бубаши* и др.

5.1. Потврда за реализацију значења ’уносити храну у организам’ и ’уносити пиће у организам’, која су стилски или регионално обележена, налази се у дефиницијама и примерима употребе ових глагола у РСАНУ и РМС:

бубати¹ несвр. **I. 7.** покр. *мно̀го јести не бирајући јела, ждераши* (Крагујевац, Радој. Вл.).

ждрокати²¹ несвр. покр. **2.** в. *ждераши (I, 1 а)*²². – Не једе него *ждрока* (ЦГ, Шоћ). (Ускоци, Станић Мил.).

лемати несвр. **I. 2.** покр. *мно̀го, неумерено пити.* – Они [сељаци] о празницима седе по крчмама и *лемају* ракиштину! (Цицварић, БД 1921, 76/1).

млавити несвр. **I. 5.** *прождрљиво, халапљиво јести, шаманиши (храну).* – А ты торте и паштете | *Млавиши* башъ до едне клетe (СНЛ 1844, 193). Ви станујете на првим бојевима ... ви *млавише* гушчиће и пилиће; ви се преждирете (Рак. Мита 15, 12). (Змај 4).

натрескати свр. **II. ~ се 2.** експр. *оити се, најити се.* – Једанпут се *нашрескао* он нека добра бермета, па већ три дана прошло; а он никако да дође к себи

20 Исп. фрејм **Communication** (комуникација) у FrameNet-у (A **Communicator** conveys a **Message** to an **Addressee**) ([https://framenet2.icsi.berkeley.edu/fnReports/data/frame/Communication.xml?banner=\(15.8.2012\)](https://framenet2.icsi.berkeley.edu/fnReports/data/frame/Communication.xml?banner=(15.8.2012))). Исп. и Левин 1993: 202–212.

21 У РСАНУ примарно значење глагола *ждрокати* одређено је као ’снажно ударати (обично песницама)’.

22 У РСАНУ наведено значење глагола *ждераши* одређено је као ’мно̀го, халапљиво, прождрљиво јести’.

(Змај 1866, 99). Одмах видим шта је, да *су се* сви они прописно *најпрескали* (Вин. 2, 50).

наударати свр. **II.** ~ **се 2.** **фиг. а.** *најјести се преко мере, набокајти се.* – Дочепавши се једва да се један пут наједе, кидише себи те *се наудара* оних масних јела (НПР Босна, 78). Баш *сам се наударала* резанаца (Винковци, Павичић С., РЈА).

б. *најијести се преко мере, најдгерајти се.* – А сад *се наударај* шпире, да смрдиш на 20 корака (Оток, Јурић Б., ЗНЖ 23, 297).

ударити сврш. **I. 8.** (с глаголском или именичком допуном) **в.** (у нешто, по нечему) *расположено, с айейишом јести или ијити.* – *Ударисмо* неки по сиру и луку, а неки по пршуту (Кол., РМС).

5.2. У извођењу овог значења, поред семе 'покрет', као продуктивна показала се сема 'сила'. Наведени глаголи у примарном значењу припадају првој групи, добијеној према семи 'сила' (прототипична или изражена, јака) (*ударити; лемајти, млавити*).

Компоненцијалном анализом из семантичке структуре наведених глагола издваја се архисема 'разлагати и потискивати у желудац', те семе 'агенс' (увек биће, обично људско), 'објекат' (храна) и 'средство' (делови организма – вилица, језик и ждрелни мишићи), односно сема начина 'брзо' и квантитета 'много', те сема 'звук'; односно архисема 'разлагати и потискивати у желудац', и семе 'агенс' увек биће, обично људско), 'објекат' (течност) и 'средство' (делови организма – вилица, језик и ждрелни мишићи), односно сема квантитета 'много' и сема 'звук'.

Такође, потребно је напоменути да у семантичкој структури глагола који реализују значење 'уносити храну у организам' важно место заузимају семе 'звук', сема начина 'брзо' и сема квантитета 'много', те да њихово значење није 'уопште јести', него нешто специфичније – 'халапљиво јести'²³, док у семантичкој структури глагола који реализују значење 'уносити пиће у организам' важно место заузимају сема 'звук' и сема квантитета 'много', захваљујући којима и они улазе у слој експресивне лексике – њихово значење није 'уопште пити', него 'неумерено пити'.

5.3. Ови глаголи означавају ситуацију 'А конзумира, ингестира (једе/пије) В'²⁴, где су учесници агенс и објекат.

6. Да закључимо. У раду су разматрани полисемични глаголи са примарним значењем 'ударати уопште', са фокусом на глаголима који као секундарно реализују значења 'кретати се', 'производити, одавати звук', 'говорити' и 'уносити храну или пиће у организам'. Анализа је показала да је у извођењу значења 'кретати се' и 'уносити храну или пиће у организам', уз сему 'покрет', продуктивна сема 'сила', која је доминантна у примарној семантичкој реализацији већине глагола који реализују та значења; те да је у извођењу значења 'производити, одавати звук' и 'говорити' продуктивна сема 'звук', као доминантна у примарној семантичкој реализацији већине глагола који као секундарна реализују наведена значења. На основу уједначености извођења може се говорити о системности у семантичкој деривацији глагола са примарним значењем 'ударати уопште', што је значајно за њихову доследну и системску лексикографску обраду.

23 Тај процес одликује се брзином и обично је праћен звуком.

24 Исп. фрејм **Ingestion** (ингестија) у FrameNet-у (**An Ingestor** consumes food or drink (**Ingestibles**), which entails putting the **Ingestibles** in the mouth for delivery to the digestive system) ([https://framenet2.icsi.berkeley.edu/fnReports/data/frame/Ingestion.xml?banner=\(15.8.2012.\)](https://framenet2.icsi.berkeley.edu/fnReports/data/frame/Ingestion.xml?banner=(15.8.2012.))). Исп. и Левин 1993: 213–217.

Литература²⁵

- Герартс 2010: D. Geeraerts, *Theories of Lexical Semantics*, New York: Oxford University Press Inc.
- Гортан Премк 1997: Д. Гортан Премк, *Полисемична и организација лексичког система у српском језику*, Београд: Институт за српски језик САНУ.
- Драгићевић 2007: Р. Драгићевић, *Лексикологија српског језика*, Београд: Завод за уџбенике.
- Згуста 1991: L. Zgusta, *Priručnik leksikografije*, Sarajevo: Svjetlost, Zavod za udžbenike i nastavna sredstva.
- Круз 2000: A. D. Cruse, *Meaning in Language, An Introduction to Semantics and Pragmatics*, New York: Oxford University Press.
- Левин 1993: B. Levin, *English Verb Classes and Alternations*, Chicago: The University of Chicago Press.
- Милошевић 2012: Ј. Милошевић, „Глаголи са значењем ударања у савременом српском језику (лексичко-семантичка анализа)”, у М. Ковачевић и др. (ур.), *Савремена проучавања језика и књижевности III/1*, Крагујевац: ФИЛУМ, 153–164.
- Падучева 1998: E. Paducheva, „Paradigms of Semantic Derivation for Russian Verbs of Sounding”, *Papers submitted to the Eight EURALEX International Congress on Lexicography in Liege*, EURALEX, Belgium, 231–238.
- Прћић 1997: Т. Прћић, *Semantika i pragmatika reči*, Sremski Karlovci – Novi Sad: Izdavačka knjižarnica Zorana Stojanovića.
- Рајмер 2010: N. Riemer, *Introducing Semantics*, New York: Cambridge University Press.
- Ристић 2004: С. Ристић, *Експресивна лексика у српском језику*, Београд: Институт за српски језик САНУ.
- РСМ: *Речник српскохрватског књижевног језика*, Нови Сад: Матица српска, 1971–1976.
- РСАНУ: *Речник српскохрватског књижевног и народног језика*, Београд: Институт за српски језик САНУ, 1959–2010.
- Тејлор 1995: J. R. Taylor, *Linguistic categorisation, Prototypes in Linguistic Theory*, New York: Oxford University Press.
- FrameNet: <https://framenet.icsi.berkeley.edu/fndrupal/>
- Шипка 2006: D. Šipka, *Osnovi leksikologije i srodnih disciplina*, Novi Sad: Matica srpska.

MORE ON VERBS OF HITTING IN CONTEMPORARY SERBIAN LANGUAGE (LEXICAL AND SEMANTIC ANALYSIS)

Summary

In this paper we discuss a semantic derivation of verbs of hitting. Based on the results of previous analysis of polysemic verbs with the primary meaning 'hitting in general', we analyse ways of deriving their secondary meanings 'to move', 'to produce, emit sound', 'to say' and 'to ingest'.

Keywords: verbs of hitting, polysemy, semes, primary and secondary meaning, Serbian language

25 Исп. и списак литературе у Милошевић 2012.